

Helsingin Sanomain Säätiön hankkeen loppuraportti

Unohda median murros – vaihtoehtoisia tulevaisuuksia liiketoiminnalle ja työnjaolle

1. Hankkeen taustatiedot

Rahoituksen myöntöpäätös:	2017
Hankkeen ajankohta:	01/01/2018 - 31/12/2019
Helsingin Sanomain Säätiön rahoitus:	114 600€
Muut hankkeen rahoittajat:	Helsingin yliopisto, 39 390€
Hankkeen onnistuminen ja tavoitteiden saavuttaminen:	5 – hanke on onnistunut erinomaisesti
Työryhmä:	Apulaisprofessori Minna Ruckenstein, hankkeen johtaja, Kuluttajatutkimuskeskus, HY Tutkijatohtori Linda Turunen, Kuluttajatutkimuskeskus, HY Tohtorikoulutettava Tuukka Lehtiniemi, Kuluttajatutkimuskeskus, HY Modernoinnin ja verkkokeskustelujen asiantuntija Pirjo Väyrynen

2. Hankkeen tutkimuskysymykset ja tavoite

Tarkastelimme kaksivuotisessa tutkimushankkeessamme 1) mediakenttää dominoivia liiketoimintamalleja, 2) markkinoinnillisia toimintamalleja ja vaihtoehtoja mediakuluttajien segmentoinnille ja kuluttajaymmäryksen kehittämiseen 3) algoritmisten systeemien vaikutusta mediakentällä tapahtuvaan työhön sekä ihmisen ja koneen vuorovaikutukseen.

Näiden kolmen painopistealueen kautta tutkimme digitalisaation vaikutusta sekä hypoteettisia tulevaisuusorientaatioita. Pohdimme hallitsevien datajättien, erityisesti Googlen ja Facebookin, liiketoimintalogiikkaa ja arvonluonnin tapoja, markkinointia ja sen muuttumista kiinteäksi osaksi palveluja sekä mediakentän muuttuvia työn muotoja ja tekoälyn käyttöä ihmistyön apuna.

Projektissa on syntynyt vertaisarvioituja kansainvälisiä tutkimusartikkeleita, konferenssi-osallistumisia, työpajoja sekä laajemmalle yleisölle suunnattuja esiintymisiä. Hankkeemme on herättänyt laajaa kiinnostusta ja iloksemme olemme saaneet rahoitusta jatkotutkimukselle Koneen säätiöltä ja Liikesivistysrahastolta.

3. Hankkeen eteneminen

Hankkeen ensimmäisen vuoden (2018) aikana keräsimme aineistoa kaikkiin kolmeen aihealueeseen ja aineistojen analyysin myötä valmistelimme artikkelikäsikirjoituksia. Lisäksi järjestimme kaksi työpajaa. Hankkeen toisen vuoden (2019) työskentely painottui aineiston analysointiin, julkaisujen jatkotyöstämiseen ja tulosten julkittuomiseen mm. työpajojen muodossa. Lisäksi kerroimme aktiivisesti hankkeen löydöksistä.

Alkuperäisestä hankesuunnitelmasta poiketen päätimme siirtää tutkimustulosten raportoinnin painopistettä hankkeen kuluessa pidettyihin työpajoihin. Tutkittavien aiheiden monitahoisuuden vuoksi vuorovaikutteisempi oppiminen toimi tässä projektissa paremmin. Huolellisesti valikoiduille yleisöille järjestetyt työpajat olivat sekä meidän että osallistujien näkökulmasta antoisampia kuin esimerkiksi yksi asiantuntijaluennoille perustuva loppuseminaari. Lopulta järjestimme hankkeen aikana kahdeksan työpajaa suunnitellun kolmen sijaan. Samalle opimme käyttämään työpajoja tutkimuksen aineistonkeruun ja aineiston analyysin tukena.

Toinen muutos hankesuunnitelmaan oli, että oman viestintäkanavan perustamisen sijaan teimme yhteistyötä jo vakiintuneempien kanavien kanssa. Hankkeen tuotosten esittely monikanavaisesti on tuonut hankkeelle enemmän näkyvyyttä kuin esimerkiksi blogityyppinen raportointi yhdessä osoitteessa. Olemme tavoittaneet videoiden, podcastien ja blogitekstien avulla erilaisia yleisöjä. Tämänkaltaisen tieteen popularisointi takaa myös sen, että tutkimuksemme ja siitä nousevat johtopäätökset tulevat sijoitetuksi osaksi muuta julkista keskustelua.

3.1 Asiantuntijayhteistyö

Olemme tehneet hankkeemme aikana yhteistyötä erilaisten toimijoiden ja asiantuntijoiden kanssa. Asiantuntijatyö on nopeuttanut ja syventänyt tutkimustyötä. Verkkokeskustelujen moderoinnin asiantuntija, Pirjo Väyrynen, on toiminut hankkeessamme keskeisessä roolissa niin tietolähteenä kuin kontaktina laajaan asiantuntijaverkostoon. Väyrysen kokemus on auttanut ymmärtämään tutkimuksen löydöksiä, jäsentänyt sosiaalisen median historiallista kaarta ja tukenut sen tulkintaa suhteessa nykypäivään. Näin olemme esimerkiksi voineet taustoittaa historiallisesti tämänhetkistä vihapuhekeskustelua.

Olemme tehneet yhteistyötä myös Aller Median ja Ylen kanssa. Yhteistyö on ollut vastavuoroista: hankkeen ensimmäisenä vuonna keräsimme tietoa ja toisena vuonna jaoimme keskustellen löydöksiämme. Yhteistyön avulla olemme päässeet seuraamaan kahden eri tekoälysovelluksen tuomista moderointityön tueksi. Aller Media käyttää Utopia Analyticsin työkalua, kun taas Ylellä on ollut käytössä Vincitin luoma tekoäly keskusteluviestien läpikäynnin apuna. Vuoden 2020 alussa Yle kuitenkin uutisoi lopettavansa tekoälyn käytön verkkokeskusteluiden moderoijana (Yle, 2020).

Hankkeen toisena vuotena otimme aktiivisemman roolin tutkimustiedon jakajana. Järjestimme Suomen Tiedetoimittajain liitto ry:n *Sanan Valta* -seminaarissa koulutustilaisuuden tiedottajille ja toimittajille liittyen algoritmeihin. Tämän lisäksi tartuimme kevään 2019 Helsingin Sanomien uutisoimaan Psoriasisliiton kokemaan Facebook-sensuuriin (Helsingin Sanomat, 2019). Uutinen herätti huomiomme, koska aihe liittyy läheisesti moderointipäätöksiin sekä ihmisen ja koneen työnjakoon. Viedäksemme tutkimuksen kautta keräämäämme moderointiymmärrystä käytäntöön, järjestimme marraskuussa 2019 työpajan somesensuuria kokeneille yhdistyksille (Psoriasisliitto, Tunne Rintasi ry, Imetyksen tuki ry). Työpaja korosti aiheen ajankohtaisuutta, ja sen vaatimaa syvempää paneutumista, jotta sosiaalisen median alustojen epäjohtonmukaisiin moderointikäytäntöihin saataisiin selkeyttä ja johtonmukaisuutta.

3.2 Työpajat hankkeen aikana

Yksi hankkeemme keskeisistä aineistonkeruu- ja raportointi menetelmistä olivat työpajat. Tavoitteenamme oli järjestää jokaisesta tutkimuskysymyksestä yksi työpaja, mutta kahden onnistuneen työpajan seurauksena huomasimme työpajojen moninaiset hyödyt niin löydöstemme testaamiseksi kuin tiedon jalkauttamiseksi keskeisille yleisöille. Vastavuoroisuus vetosi osallistujiin, ja kaikki – niin me järjestäjinä kuin osallistujatkin – kokivat saavansa työpajoista enemmän kuin yksisuuntaisemmista seminaareista. Seuraavaksi kuvaamme hankkeen aikana järjestetyt työpajat ja niiden pääteemat.

3.2.1 Verkon vartijat – kone, moderoija ja muut voimat

Työpajassa laajennettiin käsitystä moderoinnista ja peilattiin sen historiallista kehitystä. Työpaja järjestettiin 25.4.2018 Lapinlahden Lähteellä. Ohjelmassa oli neljä lyhyttä alustusta, sekä tehtäviä, joita pohdittiin pöytäkunnittain. Osallistujia työpajassa oli 13 (järjestäjien lisäksi), joista kaikki ovat joko tehneet moderointityötä tai työskentelevät moderoinnin parissa. Osallistujat olivat pääkaupunkiseudun eri mediataloista tai moderointipalveluja tarjoavista yrityksistä.

Alla työpajapäivän aikataulu sekä kuvaukset aiheista ja alustuksista:

Verkon vartijat kone, moderoija ja muut voimat		Ohjelma
Helsingin Sanomain Säätiön rahoittama Unohda median murros –hanke tutkii medioiden toimintalogiikkaa muuttuvassa liiketoimintaympäristössä. Hankkeemme ensimmäisessä asiantuntijatyöpajassa tuomme esille verkkokeskustelujen taustalla vallitsevan, mediakentällä tehtävän moderointityön. Työpajan aiheina ovat moderoinnin kehitys ja muutos sekä ihmisen ja koneen roolijako ja vuorovaikutus. Kutsumme sinut osallistumaan workshopiin 25.4.2018 klo 9:00-15:30 Helsinkiin, Lapinlahden Lähteelle. Päivän ohjelmassa on keskustelun avauksia ja alustuksia moderoinnin kentältä, keskustelua sekä workshopenaisesti muutamia aihetta jäsentäviä tehtäviä.	9:00 – 9:30 9:30 – 10:30	Aamukahvit, workshopin tavoitteet ja esittäytyminen Teema 1: Moderoinnin tarve ja synty Alustus: Sallamaari Muhonen, Netprofile Sallamaari Muhonen on työskennellyt moderoinnin parissa jo 90-luvulla Talentumin Duuninetissä. Sen jälkeen hän on rakentanut asiantuntijuuksiaan viestintäalalla. Moderointi on kehittynyt tarvelähtöisesti käyttäjien tuottama sisällön lisääntymisen seurauksena. Mitä moderointi oli 90-luvulla, millainen rooli sillä oli yrityksessä ja kuka moderoinnista oli vastuussa?
	10:30 – 12:00	Teema 2: Moderoinnin kasvavat vaatimukset Alustus: Pirjo Väyrynen, Pirannava Intelligence Allerilla pitkän moderointiuran tehnyt Pirjo Väyrynen avaa moderoinnin merkityksiä, alan kehitystä ja vähitellen kasvaneita vaatimuksia. Moderointi muuttaa muotoaan kontekstien muuttuessa. Sosiaalisen median muovaama kenttä ja keskustelupalstojen räjähdysmäinen kasvu 2000-luvulla vei moderointia eri suuntiin; toisaalta moderointi haki ammattimaisempaa muotoa, toisaalta moderointia ulkoistettiin vapaaehtoisvoimin tehtäväksi ”ylläpidoksi”. Miten moderoitintekentän käännekohtat ovat muovanneet nykypäivän moderointityötä ja mitkä tulevaisuus näyttäytyy?
	12:00 – 12:45 12:45 – 14:00	Lounas Teema 3: Kone moderoinnin kentällä Alustus: Mari-Sanna Paukkeri, Utopia Analytics Utopia Analyticsin perustaja ja toimitusjohtaja Mari-Sanna Paukkeri kehittää Utopia AI Moderator palvelua ihmismoderoinnin tueksi. Ihmisen avuksi kehitetyistä sanafiltereistä ja koneuodatuksista on siirrytty monta askelta älykkäämpiin koneisiin. Koneet ottavat enemmän roolia ihmismoderaattorin apuna, ja usein koneet ja tekoäly näyttäytyvät sosiaalisen median keskustelujen laadun pelastajina. Mitä koneet tekevät moderoinnin kentällä? Mitkä ovat koneen vahvuudet ja heikkoudet? Mikä olisi koneen ja ihmisen ideaali työnjako?
	14:00 – 15:00	Teema 4: Verkkoyhteisöjen tulevaisuus Alustus: Jarno Alastalo, Heimo Community Heimo Communityn kehittäjä Jarno Alastalo on pitkänlinjan ammattilainen verkkopalveluiden kehittämisessä. Mitkä pimeät voimat jylläävät verkossa ja miten ne voidaan valjastaa yhteisöjen voimaksi? Päivän viimeinen teema kokosaa yhteen päivän keskustelun ja haastaa case-alustuksen ohjaamana visioimaan moderoinnin kentän kehitystä tulevaisuudessa. Millaisia mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja on ennustettavissa, kenellä on valtaa ja kuka vaikuttaa kehitykseen?
	15:00 – 15:30	Päiväkahvit, keskustelua ja ajatuksia jatkoista

Työpajan teemojen synnyttämä keskustelu tuki haastatteluaineistoa, jota olimme jo keränneet. Pääsimme haastamaan ja testaamaan löydöksiämme, ja saimme lisäymmärrystä moderaattorin moninaisista rooleista sekä koneen ja ihmisen työnjaosta ja vuorovaikutuksesta moderointiprosessissa. Työpajan osallistujien palautteesta kiitettiin, että toimimme moderaattorit yhteen, ja avasimme keskustelun vaietusta, mutta tärkeästä ja vaikuttavasta mediatyöstä.

3.2.2 Speculative Data Futures

Työpaja järjestettiin 28.8.2018 Kulttuuritalolla yhteistyössä ranskalaisen internetaktivisti Daniel Kaplanin kanssa. Aiheet käsittelivät personointia, digitaalisten aineistojen mahdollisuuksia kollektiivisten käytäntöjen rakentamisessa sekä tulevaisuuden datainfrastruktuureja. Osallistujia

pyydettiin tekemään etukäteistehtävä, jonka pohjalta rakensimme päivän ohjelmaa. Työpaja toimi MyData -konferenssin pre-workshopina, joka mahdollisti kansainvälisen osallistujakaartin. Osallistujia työpajassa oli 12 (järjestäjien lisäksi). Alla työpajan kutsu:

PRESENTATIONS PRESENTERS PROGRAMME PARTNERS VOLUNTEER FORM FAQ PRESS CONTACT

SPECULATIVE DATA FUTURES

Tuesday 28.8.2018 at 13:00-17:00
Kulttuuritalo, Sturenkatu 4

Speculative Data Futures is a half-day pre-conference workshop for MyData 2018 that sets the participants into conference mood. Particular attention will be paid to the following questions: What if people had the right and the possibility to freely access and use their own personal data? How would that affect and shape personal data futures?

The workshop has limited space, please sign up asap. Participants are expected to do a short pre-assignment for the workshop: these will be used for setting the agenda of the day. The pre-assignment deadline is August 19th.

Motivation

A casual visitor of the MyData conference website might interpret that the spelled-out aim of the conference is to implement a vision of a fair digital society. In practice, however, there is not one such vision. Instead, the conference draws together participants driven by a plurality of visions for the future, be they explicitly articulated or more intuitively strived for. Simultaneously, when the technologies developed within the community interact with society at large, a wide spectrum of possible futures opens up, and some of those futures might not correspond with ideals of fairness at all. Whatever we understand fairness to signify, future developments are difficult to predict, incoherent, paradoxical and messy.

Workshop aims and scope

With this workshop, we invite and challenge MyData participants to think about Speculative Data Futures and the roles we can have in shaping them. We invite participants to create and share speculations and imaginaries about what our personal data futures might look like, and to explore the spectrum of possible futures. Besides acknowledging the plurality of future visions and their role of directing action, we aim to make sense of the technological advancements and where they can guide us. The workshop combines short keynote introductions, hands-on work and imagining of future directions – with both positive and negative outcomes.

The workshop covers topics such as:

- What could a future digital society where the "Mydata" perspective plays a role look like?
- What alternative futures emerge with GDPR and data portability?
- How could we characterize "fairness" in a Mydata future?
- How should we think about our data futures, and what is the role of MyData in collective imagination?
- How could these different futures come alive and concretize?

How to participate

Use the form at the end of this page to sign up. The space is limited, and we welcome 20 participants in the workshop. By signing up you agree to do the pre-assignment (see below). The workshop is organized for MyData 2018 conference participants. There is no additional fee to participate in the workshop.

Pre-assignment

Craft a short story/fictional account/description or visualisation on personal data/MyData futures for the workshop. Those who sign up for the workshop will be contacted with more instructions and material for inspiration. There are no strict requirements or limitations for the format or length of the pre-assignment: anything from a couple of hundred words to longer accounts will work, and other types of media in addition to or in place of a text can be used to describe and express it. We will ask participants to send in their contributions before the workshop, by August 19th (note, the deadline was extended from August 10th).

The materials produced are used as inspiration for the workshop, and elements drawn from them will act as a basis of discussion.

Daniel Kaplan esitti yhteenvedon Speculative Data Futures -työpajan löydöksistä MyData-konferenssissa. Videoitu puhe on katsottavissa konferenssin YouTube-kanavalta (MyData, 2018a).

3.2.3 Lukupiiri Jennifer Holtin kanssa

Apulaisprofessori Jennifer Holt (University of California, Santa Barbara) vieraili Helsingin yliopistossa. Järjestimme 25.10.2018 lukupiirin teemalla "The role of humanities and social sciences in times of data power, shifting policies and media publics." Lukupiirissä perehdyttiin Holtin ja Patrick Vonderaun kirjoittamaan kirjan lukuun (Holt & Vonderau, 2015). Keskustelimme luvun pohjalta kunkin osallistujan omasta tutkimuksesta. HS-säätiön projektista Tuukka Lehtiniemi alusti data-aktivismista, Minna Ruckenstein ja Linda Turunen sisältömoderoinnista. Kaikkiaan osallistujia oli 9.

3.2.4 Algoritmivalta - kriittisiä näkökulmia

Suomen Tiedetoimittajain liiton “Sanan Valta” koulutustapahtuma 11.4.2019 (Tiedetoimittajain liitto 2019) keskittyi algoritmisten systeemien avulla muuttuvaan mediaympäristöön ja informaatiovaikuttamiseen. Valmistelimme tapahtumaan *Algoritmivalta - kriittisiä näkökulmia* – työpajan, jonka fasilitoimme kahdesti (2x1,5h), tavoittaen näin noin 30 osallistujaa.

Työpajassa kerroimme automatisaatiosta yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja kansalaisten arjessa. Tarjosimme osallistujille kriittistä ymmärrystä algoritmisten systeemien arviointiin. Lisäksi kerroimme lyhyesti eurooppalaisesta keskustelusta aiheen ympärillä.

Kysymyksiä, joita tiedetoimittajat pohtivat ennakkotehtävissään.

Tiedetoimittajan liiton keräämän palautteen perusteella työpajamme arvioitiin positiivisesti. Osallistujat kokivat työpajan hyödylliseksi ja aihetta monipuolisesti lähestyväksi.

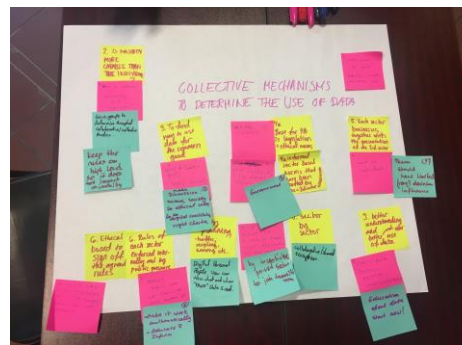
3.2.5 The first data futurathon – figuring out the rules for the data environment we want

Työpajan tavoitteena oli johdatella osallistuja pohtimaan sääntöjä, joilla datatalous nykyään toimii ja joilla sen pitäisi mieluummin toimia. Työpaja järjestettiin yhteistyössä digioikeusaktivisti Valentina Pavelin (Mozilla Fellow, Privacy International) kanssa kansainvälisen Mydata 2019 -konferenssin yhteydessä Helsingissä. Näin työpaja suunnattiin ammattilaisille, jotka ovat työssään tavalla tai toisella tekemisissä digitaalisten aineistojen hallintamallien kanssa, tai ainakin ovat

niistä kiinnostuneita. Osallistujia oli noin 20. Työpaja toimi ikään kuin interventiona ammattilaisten käymään keskusteluun ihmisiä koskevan datan käytön periaatteista. Keskustelu aiheen ympärillä keskittyy tyypillisesti datatalouden yleisiin periaatteisiin, kuten yksityisyys, läpinäkyvyys, ihmiskeskeisyys tai datan omistajuus. Yleisistä periaatteista on kuitenkin aimo harppaus siihen, millainen tulevaisuuden dataympäristö käytännössä on tai millainen sen tulisi olla.

Osallistujat lukivat ennakkoon osin tämän hankkeen työstä syntyneen *New Media & Society* -lehdessä julkaistun tutkimusartikkelin (Lehtiniemi & Haapoja, 2020) sekä tutustuivat Valentina Pavelin laatimaan skenaariotyöhön vaihtoehtoisista datatulevaisuuksista (Pavel, 2019). Itse työpaja oli kaksiosainen. Ensimmäisessä osassa fasilitoitiin väittämien avulla keskustelu datatalouden olemassa olevista ja toivottavista toimintaperiaatteista ja niiden seurauksista. Toisessa osassa jakauduttiin ryhmiin, joissa työstiin toivottavia datatalouden sääntöjä yksityiskohtaisen miniskenaarion avulla. Tämän jälkeen ryhmät etsivät toistensa laatimista skenaarioista heikkoja kohtia, ja lopuksi kolmas ryhmä yritti paikata skenaariota. Työpajan tuloksena oli sekä osallistujien että työpajan järjestäjien kasvanut ymmärrys siitä, että pelkät abstraktit periaatteet (kuten yksilön kontrolli itseä koskeviin aineistoihin tai läpinäkyvyys) eivät riitä silloin, kun halutaan ratkoa datatalouden ongelmakohtia. Miniskenaarit ja niiden työstiminen osoittivat, kuinka oleellista dataan perustuvien liiketoimintamallien uudistamiselle on se, miten periaatteet sovitetaan konkreettisiksi tapauskohtaisiksi toimintatavoiksi tai säännöiksi.

Työpajassa luotiin ja koeteltiin datatalouden uusia sääntöjä miniskenaarioiden avulla.

3.2.6 Everyday experiences of datafication -työpaja

Syventääksemme ymmärrystä digitaalisesta markkinoinnista järjestimme työpajan, joka syväluotasi kokemuksia sosiaalisesta mediasta ja kohdennetusta markkinoinnista. Toisin kuin aiemmissa työpajoissa, lähestyimme aihetta arkisten kokemusten kautta. Työpaja suunnattiin maisterivaiheen opiskelijoille, joiden etukäteistehtävänä oli lukea yksi projektimme tuotos (Ruckenstein & Granroth, 2019) ja pohtia sen valossa seuraavia kysymyksiä:

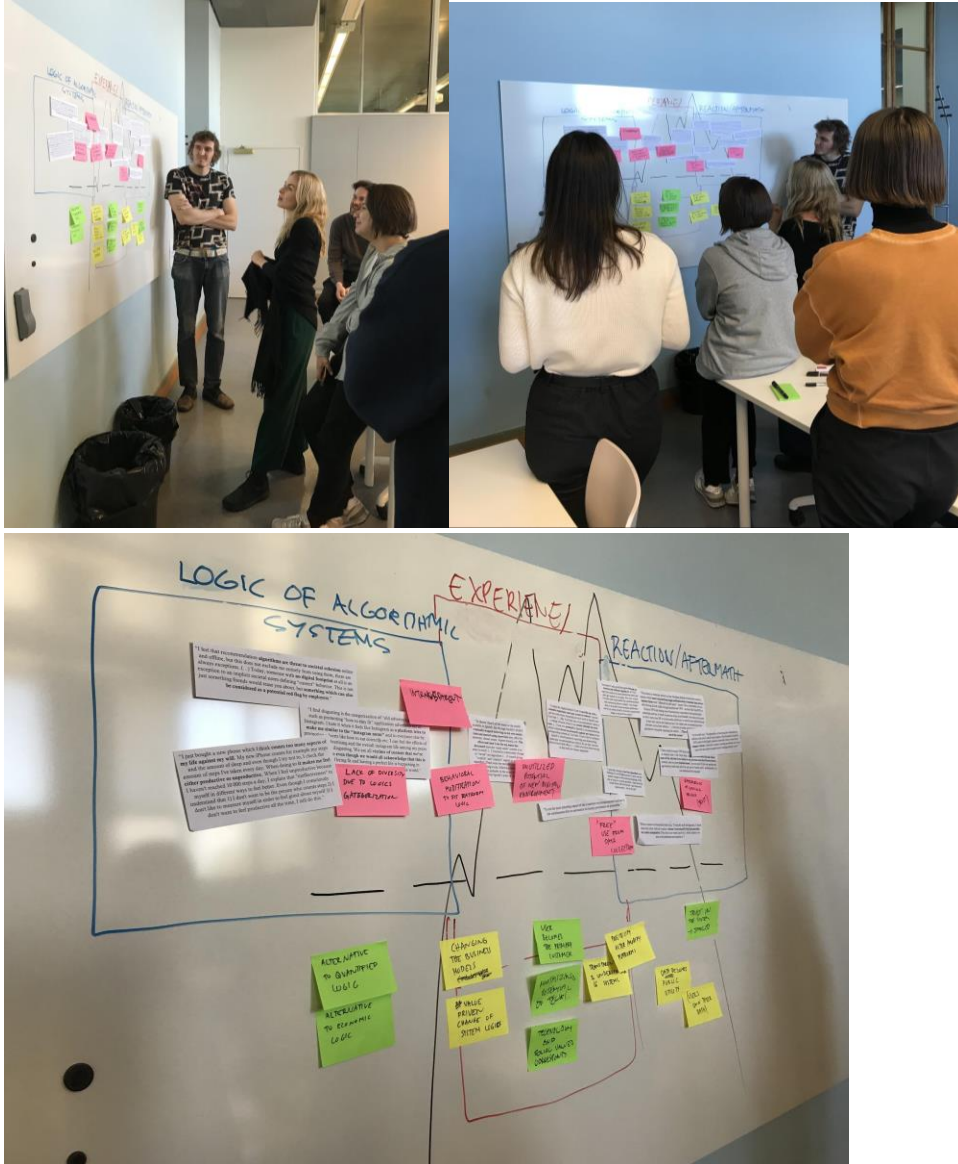
Task:

- *Do the research findings in the article resonate with your personal experiences of targeted advertising/digital marketing? Describe how. You can use written notes and/or screenshots.*
- *If your experiences do not align with the experiences described in the article, explain how they differ.*
- *Based on your experiences, describe how you encounter/endorse/avoid/resist online 'machinic logics' related to business models of social media (or any activity that you can think of) and reflect on their significance in terms of your life online.*

Työpajassa käytimme työskentelyn runkona Susana Toscan (2019) viitekehystä, joka antoi rungon työpajalle kolmen eri vaiheen kautta: arkeologinen vaihe, ontologinen vaihe ja arkkitehtoninen vaihe. Arkeologinen vaihe liittyi erityisesti kotitehtävään ja opiskelijoiden omiin arjen kokemuksiin liittyen algoritmeihin. Työpajassa syvennettiin opiskelijoiden esiin nostamiin ja työpajaa varten valmistelemiin käytännön esimerkkeihin. Esimerkkejä pohdittiin sen valossa, mitkä ns. "voimat" vaikuttavat kokemusten taustalla. Tätä kysymystä ohjasi hankkeemme liiketoimintamalliin liittyvä ulottuvuus, jonka tavoitteena oli jäsentää, kuinka mediakenttää dominoivat liiketoimintamallit estävät kentän uusiutumista. Opiskelijoiden omien kokemusten avulla pyrittiin paljastamaan näitä käytäntöjä. Tämän ontologisen vaiheen ja jäsennyksen jälkeen siirryimme arkkitehtoniseen vaiheeseen, jonka pyrkimyksenä oli jäsennyksen pohjalta luoda koonti, joka ottaa askeleen pidemmälle ja nostaa esille vaihtoehtoisia tulevaisuuksia.

Työpaja toteutettiin kahdessa pienryhmässä, jossa kussakin oli 4 opiskelijaa / ryhmä. Opiskelijat olivat valikoitunut ryhmä ja monet heistä tekevät opinnäytetyönsä algoritmisiin systeemeihin liittyvistä aiheista.

Opiskelijat jäsentävät datatalouden lainalaisuuksia.

3.2.7 Työpaja tekoälymetaforista

Mediakenttää dominoivia liiketoimintamalleja sekä ihmisen ja koneen työnjakoa tarkastellessa ajaudumme usein pohtimaan datafikaatiota, algoritmeja ja tekoälyä. Selventääksemme arjen ymmärrystä näistä tutkimusprojektimme keskeisistä termeistä, järjestimme metaforatyöpajan.

Tekoälystä, datafikaatiosta ja algoritmeista käytetyt metaforat ikään kuin kätkevät sisäänsä tietoa: ne tuovat esille ilmiön tiettyjä ominaisuuksia ja piilottavat toisia. Työpajassa pohdimme mitä metaforat kertovat projektimme keskeisimmistä termeistä, ja millainen on datan ja tekoälyn suhde. Puolentoista tunnin työpaja paljasti datan materiaalisuuden ja toisaalta passivisuuden esiin – data odottaa tekijää. Toisaalta se taas nosti tekoälymetaforien inhimilliset piirteet ja ihmisyyteen

liitettävät ominaisuudet tarkasteltaviksi. Työpaja avasi uusia tutkimussuuntia, jotka vaativat jatkossa läheisempää tarkastelua.

Inspiraatiomateriaalissa toimme esille visuaalisesti miten tekoäly voidaan nähdä:

AI slaves: the questionable desire shaping our idea of technological progress

Facebook is creating an AI assistant for Minecraft

The popular video game provides the best environment for an AI to learn a wide range of tasks, the company's researchers say.

Sally, please find a time for James and me to meet next week

Meet Sally, the AI-powered assistant for your busy life. Sally is a virtual employee who schedules your meetings just like a real person would.

Artificial Intelligence – our slave or master?

Post on: Sep 13, 2018 | @Drewshan Mumrah

FINALLY, WE HAVE A LAWYER THAT NOT ONLY BILLS FOR 24 HOURS PER DAY, BUT ACTUALLY WORKS 24 HOURS A DAY!

Artificial Intelligence VS Human Intelligence

Artificial Intelligence	Human Intelligence
Created by human intelligence	Created by Divine intelligence
Process information faster	Process information slower
Highly objective	May be subjective
More accurate	May be less accurate
Uses 2 watts	Uses 75 watts
Cannot adapt to changes well	Can easily adapt to changes
Cannot multitask their well	Can easily multitask
Below average social skills	Excellent social skills
Still working towards self-awareness	Has self-awareness
Optimization	Innovation

1) orjana tai ihmistyön ihmisen palvelijana tai alisteisena tekijänä

Collaborative Intelligence: Humans and AI Are Joining Forces

by H. James Wilson and Paul R. Daugherty

Artificial Intelligence

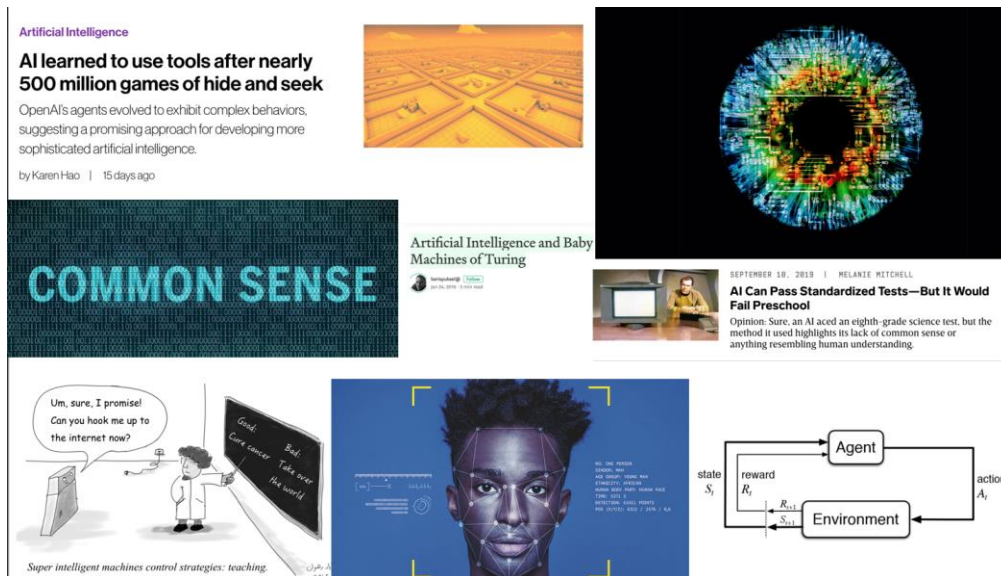
Microsoft is investing \$1 billion in OpenAI to create brain-like machines

by Martin Giles | 2 months ago

Need Some Love? Here Are Robot Pets That Use AI To Mimic Emotions

by Ryan K. Lee

2) kaverina tai yhteistyökumppanina

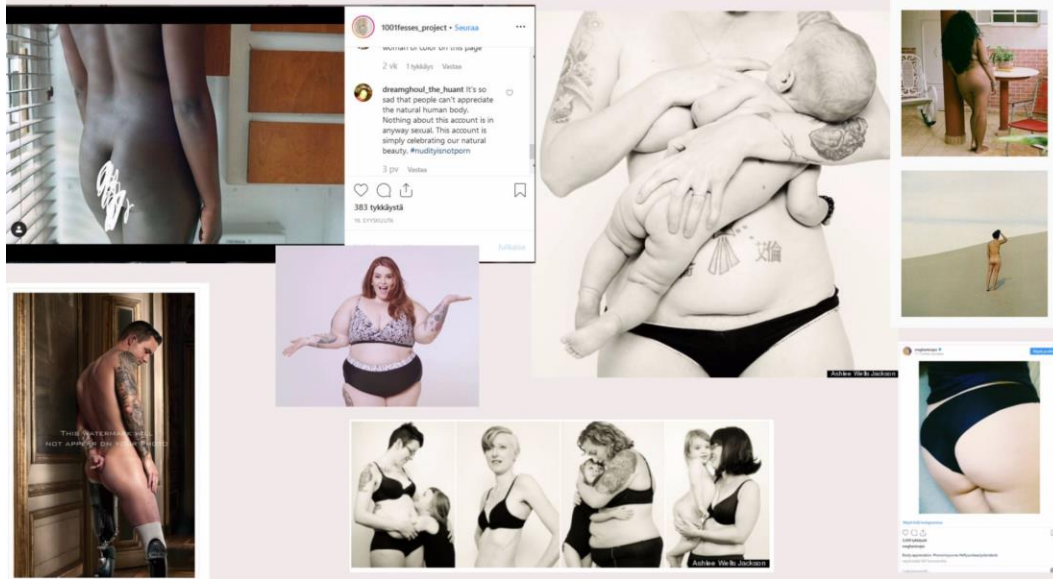

3) kehittyvänä ja itsenäisenä yksikkönä, joka oppii asioita

3.2.8 Somesensuurin hampaissa -työpaja yhdistysten edustajille

Somesensuurin hampaissa -työpaja kumpusi tarpeesta tuoda yhteen sosiaalisen median kentällä toimivia yhdistyksiä. Epäjohdonmukaiset moderointikäytännöt ovat olleet taustalla Psoriasisliiton tilin poistamiselle, eikä heidän kokemuksensa ole poikkeuksellinen. Datajätit määrittävät itsevaltaisesti mitä heidän alustoillaan saa olla ja missä muodossa. Vaikka moderointikäytänteitä pyritään tuomaan käyttäjien tietouteen, jäävät moderoinnin epäjohdonmukaisuudet kuitenkin perustelematta.

Keräsimme työpajaan 26.11.2019 yhdistysten ja järjestöjen edustajia, jotka ovat kokeneet sosiaalisen median kentällä epäjohdonmukaista sensuuria. Taustatutkimuksen perusteella löysimme runsaasti kansainvälisiä esimerkkejä siitä, miten erilaiset ihmiskehot ovat joutuneet sensuurin kohteeksi sosiaalisen median kentällä. Esimerkkitapauksia voitiin luokitella eri ryhmiin, kuten 1) naisten kehot (sekä ei-seksualisoitu alastomuus että tabut) 2) taide (alastomuus taiteessa) 3) marginalisoidut kehot (esim. sairaudet, lihavuus, laihuus jne).

Tilaisuuteen osallistuivat edustajat Psoriasisliitosta, Imetyksentuki ry:stä ja Tunne Rintasi ry:stä. Työpajan aikana keskityimme ymmärtämään esimerkkitapauksia erityisesti Suomen kontekstissa ja luomaan käsitystä moderoinnin rajanvedoista. Moderointikulman ymmärrystä oli työpajassa syventämässä asiantuntijayhteistyökumppanimme, Pirjo Värynen.

3.2.9 Työpajojen kokonaisanti

Tavoitimme työpajojen kautta monenlaisia osanottajia, niin tiedetoimittajia, moderaattoreita, sosiaalisen median yhteisöjen ylläpitäjiä kuin tulevaisuuden asiantuntijoita (opiskelijoita) sekä kansainvälisiä vaikuttajia. Työpajojen tuottaman tiedon, osaamisen ja uusien kontaktien lisäksi saimme palautetta työpajojen yhteisöllisyydestä ja siitä, että aiheita avattiin uusista kulmista helposti ymmärrettävällä tavalla.

Työpajojen avulla testasimme ja vahvistimme löydöksiämme tai tutkimustemme ajateltua suuntaa, ja sitä kautta saimme vahvistusta havaintojemme tärkeydestä ja varmuutta akateemisten julkaisujen viimeistelyyn. Yhteistyö asiantuntijoiden kanssa oli työpajojen keskeistä antia, lisäksi saimme yksityiskohtaisempaa tietoa osallistujien omakohtaisten kokemusten myötä. Työpajat toimivat myös loistavana tiedonvälityskanavana, ja keinona aktivoida osallistujia pelkän passiivisen tiedon jakamisen sijaan.

3.3 Tutkijavierailut

Stine Lomborg (University of Copenhagen) piti 6.2.2018 vierailijaluennon “Flux in social media research?” Helsingin yliopiston viestinnän laitoksella. Luento käsitteli sosiaalisen median tutkimuksen historiaa ja sen suhdetta perinteisemmän median tutkimukseen. Luento herätti vilkasta keskustelua siitä millaista tutkimusta viestinnän kentällä tulisi tehdä ja millaisia taitoja nuorilla tutkijoilla tulisi olla uusien ilmiöiden tarkasteluun.

3.4 Osallistuminen akateemiseen keskusteluun ja akateemiset julkaisut

Hankkeemme aikana olemme julkaisseet seuraavat artikkelit kansainvälisesti korkeatasoisissa julkaisuissa:

Ruckenstein, M. & Granroth, J. (2019). Algorithms, advertising and the intimacy of surveillance. *Journal of Cultural Economy*. <https://doi.org/10.1080/17530350.2019.1574866>

Ruckenstein, M. & Turunen, L. (2019). Re-humanizing the platform: Content moderators and the logic of care. *New Media & Society*, OnlineFirst. Avoimesti luettavissa osoitteessa <https://doi.org/10.1177/1461444819875990>

Lehtiniemi, T., & Haapoja, J. (2020). Data agency at stake: MyData activism and alternative frames of equal participation. *New Media & Society*, 22(1), 87–104. Avoimesti luettavissa osoitteessa <https://doi.org/10.1177/1461444819861955>

Hankkeen kuluessa on myös valmistunut hankkeessa työskennelleen Tuukka Lehtiniemen väitöskirja “Imagining the Data Economy”, joka tarkastetaan Turun yliopistossa 25.4.2020.

3.4.1 Konferenssiesitykset ja osallistumiset

Elokuussa 2018 järjestetyssä MyData konferenssissa Minna Ruckenstein ja Tuukka Lehtiniemi järjestivät Linnet Taylorin ja Shazade Jamesonin kanssa henkilödatan vaihtoehtoisia käyttötapoja kartoittavan “Our Data” - ohjelmakokonaisuuden, jonka puitteissa Ruckenstein toimi puheenjohtajana “Collective and Personal” -paneelissa ja Tuukka Lehtiniemi “Mechanics of Fairness” -paneelissa (MyData, 2018b). Lisäksi Minna Ruckenstein ja Tuukka Lehtiniemi osallistuivat “Data Justice” -konferenssiin Cardiffissa, jossa he esittelivät data-aktiivismin tarjoamaa vaihtoehtoista tulevaisuuskuva.

Vuonna 2019 osallistuimme kolmeen akateemiseen konferenssiin:

Moral Machines

Osallistuimme kahdella esitelmällä Helsingissä 6.-8.3.2019 järjestettyyn kansainväliseen “Moral machines? Ethics and politics of the digital world” -konferenssiin (Moral Machines, 2019).

- *“Delegated moderation work: humans and machines in content moderation”* (Linda Turunen & Minna Ruckenstein)
- *“‘Can Moomin Valley challenge Silicon Valley?’ – Exploring Alternative Social Imaginaries of Data Activism”* (Tuukka Lehtiniemi)

Optimatization, Odense, Tanska

Minna Ruckenstein osallistui Odensessa, Tanskassa järjestettyyn Optimization -seminaariin 12.-13.9.2019 ja puhui otsikolla: “Re-humanizing the platform: content moderators and the logic of care” (Optimization, 2019).

The annual conference of the Society for Social Studies of Science, New Orleans, USA

Tuukka Lehtiniemi osallistui Society for Social Studies of Science -konferenssiin New Orleansissa 4.-7.9.2019. Lehtiniemi piti esityksen “Imaginaries of the Infrastructure for a More Just Data Economy” paneelissa. Paneelin pohjalta kootaan parhaillaan erikoisnumeroa *Engaging Science, Technology, and Society* -lehteen.

3.5 Tutkimuslöydösten popularisointi

- Tuukka Lehtiniemi oli Juuso Pekkisen podcast-vieraana lokakuussa 2018 Yle Puheella. Hän keskusteli yhdessä HS:n Jussi Pullisen sekä F-Securen Mikko Hyppösen kanssa datataloudesta ja erityisesti yhdestä sen keskeisistä toimijoista, Facebookista.

-

- Tuukka Lehtiniemi piti Sitran tilaisuudessa esityksen “Mitä saamme dataa vastaan?” 25.1.2019.
- Tiedekulman avoin tilaisuus *Crazy World: Talouden uusjako* (26.9.2019). Haastattelu liittyy datafikaatioon, talouden ja työn muuttumiseen. Haastattelijana on Reetta Rätty. Haastattelu on katsottavissa YouTubessa (<https://www.youtube.com/watch?v=kt1VyMTD4bs>)
- Syksyllä 2019 julkaistusta tutkimusartikkelista julkaistiin tiedote Helsingin yliopiston sivuilla. Teksti luettavissa täältä: (<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/talous-yhteiskunta/taitava-tekoalyavusteinen-moderointi-palvelee-verkkokeskustelun-laatua>)
- Syksyllä 2019 Minna Ruckenstein kirjoitti tekoälystä päätöksenteon apuna Niin & Näin 3/2019 lehteen. (Minna Ruckenstein: Pisteytyksen poliittisuus)
- *Smart as HEL: Tekoäly päättää* -avoin luentosarja tiedekulmassa, jossa Minna Ruckenstein keskusteli siitä, miten voisimme oppia valjastamaan tekoälyvoimat tavalla, joka tukee inhimillisiä ja yhteiskunnallisia päämääriä. Algoritmien lisäksi päätöksenteon tueksi tarvitaan sosiaalisen ja teknologisen yhteensovittamisen taitoa. Tilaisuuden puhujista tietoa täältä: (<https://www.helsinki.fi/fi/tiedekulma/tekoaly-paattaa>)
- Tuukka Lehtiniemi ja Minna Ruckenstein julkaisivat kirjoituksen “Eettinen tekoäly toteutuu punnituissa käytännöissä” [Rajapinta](#)- sekä [etiikka.fi](#) -sivustoilla.
- Lokakuussa 2019 Minna Ruckenstein vieraili Yle Radio 1 ‘*Kulttuuriykkönen*’ -ohjelmassa keskustelemassa algoritmeista toimittaja Jakke Holmoksen vieraana (muuta vieraita keskustelussa: Helsingin yliopiston tietojenkäsittelylaitoksen apulaisprofessori Laura Ruotsalainen ja F-Securen tekoälypäällikkö Matti Aksela). (<https://areena.yle.fi/audio/1-50258796>)
- Tuukka Lehtiniemi ja Minna Ruckenstein järjestivät keskustelun automaattisesta päätöksenteosta Rajapintapäivillä 8.11.2019
- Minna Ruckenstein Juuso Pekkisen podcast-vieraana marraskuussa 2019 Yle Puheella. Podcastissä keskustelua moderointityöstä ja alustoista sekä algoritmeista. Ohjelma kuunneltavissa Yle Areenasta (<https://areena.yle.fi/1-50328133>)

4. Hankkeen kokonaisarviointi

Tutkijanäkökulmasta *Unohda Median Murros – vaihtoehtoisia tulevaisuuksia liiketoiminnalle ja työnojoelle* -hanke on edennyt suunnitelmien mukaan ja olemme saavuttaneet tutkimuksemme tavoitteet niin akateemisten julkaisujen kuin laajemman keskustelun ja vuorovaikutuksen suhteen. Kansainvälisissä lehdissä julkaistut artikkelit ovat tuottaneet yhteydenottoja ja vierailukutsuja muun muassa Roskilden, Kööpenhaminan ja Malmön yliopistoihin. Suomalaisessa keskustelussa sisältömoderointiin on alettu kiinnittää uudella tavalla huomiota. Oman arviomme mukaan hanke on onnistunut Helsingin Sanomain kriteerien valossa erinomaisesti (5).

Mediatoimijoiden ja mediakentän muuttuessa niin yksilöt, yhteisöt, yhdistykset kuin yrityksetkin joutuvat ottamaan kantaa amerikkalaisten yritysten toimintamalleihin. Digitaalisen mediakentän suurimmat toimijat luovat pelisäännöt, joihin niin yksilöt kuin yrityksetkin mukautuvat. Uusien toimintatapojen kehittäminen tapahtuu monessa mielessä olemassa olevan taloudellisen mallin puitteissa. Työpajamme ovat osoittaneet, että spekulatiivisten, vaihtoehtoisten datatulevaisuuksien kuvittelemisen on työlästä, puhumattakaan hallitsevista toimintamalleista irtautumisesta liiketoiminnan kilpailun paineessa. Moderointityö tapahtuu alustan liiketoimintamallin ja laajemman keskustelun ristipaineessa ja muovaa toiminnan kehittymistä. Koneiden tulo moderoinnin kentälle muuttaa vähitellen ihmistyön roolia ja hyvin toimiessaan vapauttaa ihmisresursseja muuhun. Huonosti toimiessaan se tekee ihmisistä algoritmien kaltaisia. Käyttäjät toimivat suurten datajättien toimintatapojen ehdoilla, osaamatta välttämättä kyseenalaistaa systeemiä, koska kyky nähdä asetelmaa ulkopuolelta on miltei mahdotonta sisäisten riippuvuussuhteiden vuoksi.

Yksi keskeisimmistä hankkeemme ehdotuksista on, että abstraktien, yleisemmän tason periaatteet (esimerkiksi läpinäkyvyyteen tai kontrolliin liittyen) eivät ole yksistään riittä datatalouden haasteiden ratkaisemiseksi. Voidaksemme uudistaa datatalouden liiketoimintamalleja, on tärkeää tuoda toiminta konkreettiselle tasolle luoden sääntöjä ja käytännön toiminnan ehdotuksia tilannekohtaisesti.

Lähteet

- Helsingin Sanomat (2019). *Facebook poisti suomalaisen potilasjärjestön sivun, koska kuva sukeltavasta naisesta oli liian seksuaalinen*, 12.3. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006032983.html>
- Holt, J., & Vonderau, P. (2015). 'Where the internet lives': Data centers as cloud infrastructure. In: Parks, L. & Starosielski, N. *Signal traffic: Critical studies of media infrastructures*, 71-93. Urbana, IL: University of Illinois Press.
- Lehtiniemi, T., & Haapoja, J. (2020). Data agency at stake: MyData activism and alternative frames of equal participation. *New Media & Society*, 22(1), 87–104. <https://doi.org/10.1177/1461444819861955>
- Moral Machines (2019). *Moral Machines? Ethics and politics of the digital world?* <https://blogs.helsinki.fi/moralmachines/>
- MyData (2018a). *"Speculative Data Futures": Report from the workshop*, 18.9. <https://www.youtube.com/watch?v=-2GRISeONGY>
- MyData (2018b). *Presentations*. <https://mydata2018.org/presentations/>
- Optimization (2019). Seminar website. <https://www.tilmeld.dk/optimization2019/optimization-2019.html>
- Pavel, V. (2019). Our Data Future. *Privacy International*, July 17. <https://privacyinternational.org/long-read/3088/our-data-future>
- Ruckenstein, M. & Granroth, J. (2019). Algorithms, advertising and the intimacy of surveillance. *Journal of Cultural Economy*. <https://doi.org/10.1080/17530350.2019.1574866>
- Tiedetoimittajain liitto (2019) *Sanan valta 5 – Algoritmien vallassa*. <http://www.tiedetoimittajat.fi/sanan-valta-5-algoritmien-vallassa/>
- Tosca, S. (2019) Utopian social media. *Digital Creativity*, 30(2), 93-106, <https://doi.org/10.1080/14626268.2019.1612761>
- Yle (2020). *Yle Uutiset luopuu tekoälystä verkkokeskustelujen moderoijana – "Vain ihmissilmä pystyy hahmottamaan keskustelun sävyjä"*, 20.1. <https://yle.fi/uutiset/3-11158701>